

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกทุกวันนี้ เชื่อมโยงถึงกันด้วยเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำไปมาก ผู้คนจากส่วนต่างๆ ของโลก สามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้อย่างง่ายดายมากขึ้น ไม่ว่าจะอยู่คนละซีกโลก การที่ทั่วโลกเชื่อมโยงถึงกันย่อมส่งผลให้เกิดการไหลบ่าของวัฒนธรรมขึ้น เราได้เห็นวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของแต่ละประเทศ เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันของผู้คนในโลก ท่ามกลางวัฒนธรรมที่หลากหลายต่าง ๆ ความเป็นมาของชาติไทยที่มีความเจริญรุ่งเรืองตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งมีอายุ 3 - 4 พันปีมาแล้ว โดยมีหลักฐานเป็นแหล่งโบราณคดีกระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ ต่อมาในยุคสมัยประวัติศาสตร์ อาณาจักรของชนชาติไทยก็รวมกลุ่มเป็นปึกแผ่นมั่นคงยิ่งขึ้นตั้งแต่สมัยทวารวดี เชียงแสน สุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ เป็นลำดับ ระยะเวลาอันยาวนานนี้ ทำให้มีการสั่งสมความเจริญทางวัฒนธรรมแต่ละยุคแต่ละสมัยต่อเนื่องกันมาโดยตลอด

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีข้อกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการในท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจและทักษะต่าง ๆ และมีประสบการณ์ที่สามารถที่ผ่านกระบวนการคิดความรู้ที่ได้รับนำมาถ่วงน้ำหนักประกอบประยুক্তใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา พัฒนาวิถีชีวิตในท้องถิ่นของผู้เรียนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในท้องถิ่นในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 1 ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 7 ได้กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ การเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนร่วมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 4) และในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 27 วรรค 2 ได้กล่าวว่า ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตาม วัตถุประสงค์ของ

หลักสูตรแกนกลางในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ
(ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 11)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)
พุทธศักราช 2545 หมวด 4 มาตรา 23 ดังความว่า การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการ
เรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมในแต่ละระดับการศึกษาและในมาตรา 24 (4) ความว่า
จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝัง
คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (กระทรวงศึกษาธิการ,
2546, หน้า 11 - 12)

การบูรณาการสามารถเชื่อมโยงหลายสิ่งเข้าด้วยกัน เช่น การคิด เนื้อหาสาระของ
ศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนเห็นว่าเรื่องต่าง ๆ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้
ถึงการหลอมรวมสิ่งต่าง ๆ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ผสมผสานกันอย่างเป็นองค์รวม จากรายงาน
การติดตามผลและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาพบว่า ครูมีความรู้ ความเข้าใจใน
หลักสูตรไม่ชัดเจน ไม่เข้าใจสาระการเรียนรู้และการจัดทำแผนบูรณาการ (กระทรวงศึกษาธิการ,
2544 ก, หน้า 4) จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม
ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องรักย์เอกลักษณ์ไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน
สาริตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา
จังหวัดชลบุรี จากการวิจัยและติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรในช่วงระยะ 6 ปีที่ผ่านมา
(กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) พบว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีจุด
ดีหลายประการ เช่น ช่วยส่งเสริมการกระจายอำนาจทางการศึกษาทำให้ท้องถิ่นและสถานศึกษา
มีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
และมีแนวคิดและหลักการในการส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม
ผลการศึกษาดังกล่าวยังได้สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่เป็นปัญหาและความไม่ชัดเจนของหลักสูตร
หลายประการทั้งในส่วนของเอกสารหลักสูตรกระบวนการ นำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ และผลผลิต
ที่เกิดจากการใช้หลักสูตร ได้แก่ ปัญหาความสับสนของผู้ปฏิบัติในระดับสถานศึกษาในการพัฒนา
หลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาส่วนใหญ่กำหนดสาระและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้มาก ทำให้
เกิดปัญหาหลักสูตรแน่น การวัดและประเมินผลไม่สะท้อนมาตรฐาน ส่งผลต่อปัญหาการจัดทำ
เอกสารหลักฐานทางการศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียน รวมทั้งปัญหาคุณภาพของผู้เรียนใน
ด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์อันยังไม่เป็นที่น่าพอใจ

นอกจากนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มีคุณธรรมและมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรมสามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวการพัฒนาค้นคว้ามุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ

จากข้อค้นพบในการศึกษาวิจัยและติดตามผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ผ่านมา ประกอบกับข้อมูลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคนในสังคมไทย และจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21 จึงเกิดการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีความเหมาะสม ชัดเจน ทั้งเป้าหมายของหลักสูตรในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมพัฒนาประเทศพื้นฐานในการดำรงชีวิต การพัฒนาสมรรถนะและทักษะกระบวนการ นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยได้มีการกำหนด วิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตร การเรียนการสอนในแต่ละระดับ นอกจากนั้นได้กำหนดโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปีไว้ในหลักสูตรแกนกลาง และเปิดโอกาสให้สถานศึกษาเพิ่มเติมเวลาเรียนได้ตามความพร้อม และจุดเน้น อีกทั้งได้ปรับกระบวนการวัดและประเมินผลผู้เรียน เกณฑ์การจบการศึกษาแต่ละระดับ และเอกสารแสดงหลักฐานทางการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และมีความชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติ

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นั้น ยึดหลักการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้

สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้
และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้
ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
และพัฒนาการทางสมองเน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรซึ่ง
ประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม
คุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้ 1) ภาษาไทย 2) คณิตศาสตร์ 3) วิทยาศาสตร์
4) สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 5) สุขศึกษาและพลศึกษา 6) ศิลปะ 7) การงานอาชีพ
และเทคโนโลยี 8) ภาษาต่างประเทศ สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคน
ต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์
วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็น
หลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด และเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและ
วิกฤติของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและ
เทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และ
สร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่ม
วิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่ม
ภาษาต่างประเทศ กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สามารถ
เลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระการเรียนรู้ใน
แต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่
ตอบสนองความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้นสถานศึกษาสามารถ
กำหนดเพิ่มขึ้นได้ ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาหนึ่งของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
2551 ได้กำหนดวิชาสังคมศึกษาเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ประกอบด้วย 5 สาระ ได้แก่ สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม
และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระเศรษฐศาสตร์ สาระประวัติศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์

สาระที่ 2: หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม หลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจเป็นอันดับแรก คือ มาตรฐานการ
เรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ซึ่งประกอบด้วยมาตรฐาน 2

ข้อ คือ มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข และมาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณี และวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

ประเทศไทยของเรามีเอกลักษณ์ของตัวเอง เอกลักษณ์ไทยก็คือ สิ่งที่บ่งบอกความเป็นชาติไทยอย่างชัดเจน ได้แก่ ภาษาไทย การแต่งกาย การแสดงความเคารพด้วยการไหว้และการบอกราบถวายบังคมทูล การสวดมนต์ การแสดงความสามารถด้วยการไหว้และกราบ สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี คนตรีไทย กีฬาไทย การละเล่นพื้นเมืองต่างๆ แต่จากการที่ทั้งโลกเชื่อมโยงถึงกัน เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากที่ต่าง ๆ ทั้งจากซีกโลกตะวันตกและตะวันออกไหลเข้ามา ทั้งการแต่งกาย อาหารการกิน คนตรี กีฬา ท่ามกลางสังคมที่ทุกสิ่งเชื่อมโยงถึงกันอย่างง่ายดายในปัจจุบัน เอกลักษณ์ของความเป็นไทยกลายเป็นสิ่งที่เหมือนจะถูกกลืนเลือนหายไปทีละน้อยจากสภาพปัจจุบันมีผลการสำรวจ เกี่ยวกับชีวิตกับความเป็นไทยของเด็กและเยาวชนไทย นายวิระ โรจน์พจนรัตน์ ปลัดกระทรวงวัฒนธรรมได้เปิดเผยผลสำรวจวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของเด็กและเยาวชน ในหัวข้อ “ชีวิตกับความเป็นไทย” ของโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงวัฒนธรรมกับสถาบันรามจิตติว่า จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนทั้งสิ้น 3,360 คน ครอบคลุมตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาไปจนถึงอุดมศึกษา ทั้งในภาคเหนือตอนบน ภาคเหนือตอนล่าง ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และเฉพาะในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล พบว่าเด็กและเยาวชนไทยร้อยละ 32 สะกิดคำผิดในภาษาไทย รวมทั้งออกเสียง ควบกล้ำไม่ชัด หรือการที่เยาวชน ร้อยละ 35.9 บอกว่าการฟ้อนรำแบบไทยเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ ร้อยละ 62.2 เห็นว่ายืมสยามกำลังจะหมดไป จากผลสำรวจนี้เห็นได้ชัดเจนว่า เด็กและเยาวชนไทยไม่ให้ความสำคัญกับเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทยเท่าที่ควร ทำไมเด็กไทยจึงมองข้ามเอกลักษณ์ความเป็นไทย และมองว่าเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ เชย ล้าสมัยไปแล้ว การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนภูมิใจกับเอกลักษณ์ความเป็นไทยทำไมจึงถอยหลัง ทั้ง ๆ ที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีได้ตั้งสำนักงานส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติขึ้นมา ท่ามกลางยุคนี้ที่วัฒนธรรมทั่วโลกเป็นกระแสความผันผวนทางด้านวัฒนธรรมเชิงซ้อน เป็นวัฒนธรรมที่ผสมปนเปหลากหลาย ถ้าเราไม่สร้างภูมิคุ้มกันในเรื่องนี้อย่างเป็นระบบ เราจะสูญเสียความเป็นตัวเองไปที่ละน้อย ทั้งที่เรามีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มากมายและหลากหลาย เอกลักษณ์ต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความ เป็นชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างชื่อเสียงรวมถึงรายได้เข้าประเทศมากมาย การปลูกฝังให้เยาวชนไทยตระหนักถึงประโยชน์และความสำคัญของเอกลักษณ์ไทยนั้น เป็นสิ่งจำเป็นมาก

เรามองเห็นข้อดีของวัฒนธรรมอื่นแต่กับวัฒนธรรมของตัวเองทำไมเราจึงมองข้ามไป จุดสำคัญคือ เราไม่สามารถทำให้เด็กและเยาวชนเข้าใจถึงความสำคัญของวัฒนธรรมในแบบที่ลึกซึ้งเพียงพอ ถ้าไม่เกิดความภาคภูมิใจ ก็ยากที่จะทำให้เห็นความสำคัญ ส่วนหนึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าการรักในเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติเกี่ยวเนื่องมาจากความรู้สึกราชาธิปไตย การเห็นประเทศชาติมาก่อนสิ่งอื่น จะช่วยเพาะความรู้สึกรักหวงแหนในความเป็นชาติ เราบอกว่าตัวเองเป็นคนไทยได้ก็เพราะเรามีความแตกต่าง เราเป็นไทยจากเอกลักษณ์ จากวัฒนธรรมที่สั่งสมมายาวนาน ถ้าปราศจากสิ่งเหล่านี้ เราคงไม่สามารถบอกกับใคร ๆ ได้ว่าเราคือคนไทย (สำนักข่าวไทย, 2550)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย ไว้อย่างชัดเจนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มาตรฐานการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ซึ่งประกอบด้วยมาตรฐาน 2 ข้อ คือ มาตรฐาน ส.2.1 เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข และมาตรฐาน ส.2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น สรีรภาพ และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณี และวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จังหวัดชลบุรี จัดการเรียนการสอนที่เน้นภาษา และวัฒนธรรมต่างประเทศ ทำให้นักเรียนมีเวลาเรียนเนื้อหาภาษา และวัฒนธรรมไทยน้อย ซึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สามารถบูรณาการความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทย กับกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งการเรียนรู้แบบบูรณาการนี้สามารถทำให้นักเรียนเชื่อมโยงความรู้ ความเข้าใจ เห็นความสำคัญของเอกลักษณ์ความเป็นไทย และแสดงความเป็นไทย บนพื้นฐานความถูกต้อง มีทัศนคติที่ดีต่อความเป็นคนไทย ชื่นชม เห็นคุณค่าของความเป็นไทย แสดงออกด้วยความภูมิใจ และรู้จักรักษาไว้ให้เป็นมรดกสืบไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยเฉพาะในเรื่อง “รักยกเอกลักษณ์ไทย” เพราะบ่งบอกถึงความเป็นชาติไทย รวมทั้งหลักสูตร และนโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐต่างก็มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความเป็นไทย ประกอบกับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรบูรณาการในเรื่องเอกลักษณ์ไทย ยังไม่กว้างขวางเท่าที่ควรนัก ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องดังกล่าว เพื่อพัฒนา

ให้เป็นหลักสูตรบูรณาการที่สมบูรณ์ และมีประสิทธิภาพต่อไป และจากหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดตัวชี้วัดชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้นักเรียนเห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทย และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องรักษ์เอกลักษณ์ไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน สาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จังหวัดชลบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องรักษ์เอกลักษณ์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนใช้หลักสูตร และหลังใช้หลักสูตร
3. เพื่อศึกษาทักษะการปฏิบัติงานจากการเรียนตามหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องรักษ์เอกลักษณ์ไทย ตามเกณฑ์ที่กำหนด
4. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนต่อรักษ์เอกลักษณ์ไทยก่อนใช้หลักสูตรและหลังใช้หลักสูตรบูรณาการ

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนตามหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องรักษ์เอกลักษณ์ไทย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้หลักสูตร สูงขึ้นกว่าก่อนการใช้หลักสูตร
2. นักเรียนที่ได้รับการสอนตามหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องรักษ์เอกลักษณ์ไทย มีทักษะการปฏิบัติงานสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด
3. นักเรียนที่ได้รับการสอนตามหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องรักษ์เอกลักษณ์ไทย มีเจตคติต่อรักษ์เอกลักษณ์ไทย หลังได้รับการใช้หลักสูตร สูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ได้หลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องรักษ์เอกลักษณ์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จังหวัดชลบุรีเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการเรื่องอื่น ๆ มาใช้ในโรงเรียนต่อไป นักเรียนมีความรู้ และเห็นคุณค่าของเอกลักษณ์ไทย มีความรักความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จังหวัดชลบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 4 ห้อง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จังหวัดชลบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 31 คน

1.1 เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองเป็นเนื้อหาของหลักสูตรบูรณาการ เรื่องรักษ์เอกลักษณ์ไทย มีการบูรณาการภายในวิชา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาดังนี้

1.1.1 วัฒนธรรมและ เอกลักษณ์ ไทย

1.1.2 ภาษาไทย การฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทย

1.1.3 มารยาทไทย มารยาทในการรับประทานอาหาร

1.1.4 รำไทย เต้นกำรำเคียว

1.1.5 การละเล่นของไทย รีรีข้าวสาร ม้าก้านกล้วย ปั่นก้านกล้วย

1.1.6 อาหารไทย ข้าวมันส้มตำ ยำตะไคร้

1.1.7 เทศกาลสำคัญของไทย วันลอยกระทง วันสงกรานต์

1.2 ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง คือภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ใช้เวลาในการทดลองจำนวน 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 ครั้ง ครั้งละ 45 นาที

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ หลักสูตรบูรณาการ เรื่องรักษ์เอกลักษณ์ไทย

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.2.2 เจตคติต่อรักษ์เอกลักษณ์ไทย

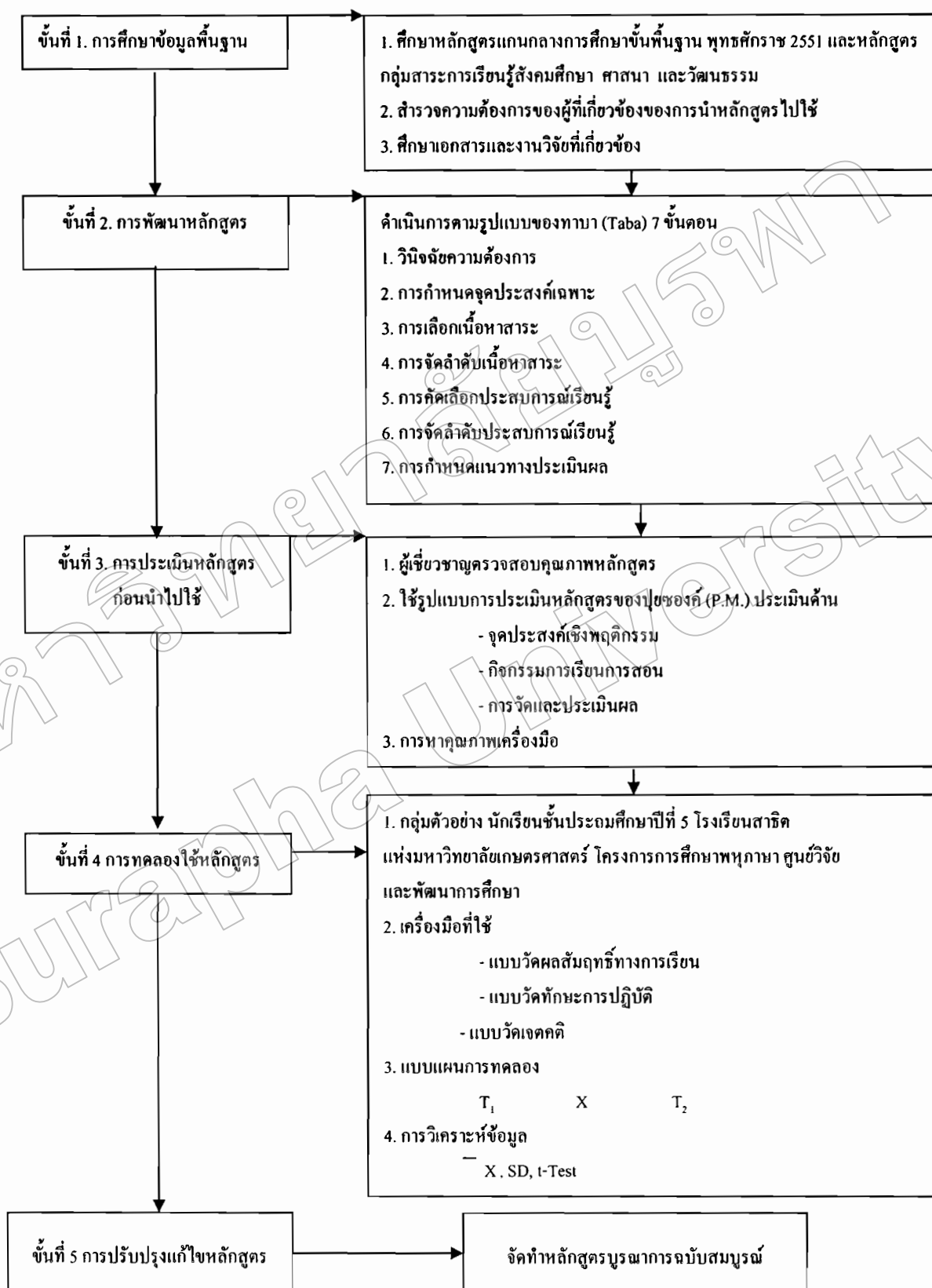
กรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร

การวิจัยครั้งนี้มุ่งหวังพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องรักษ์เอกลักษณ์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba, 1962 อ้างถึงใน สัจจ อุทรานันท์, 2532, หน้า 314 - 316) โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ ทาบ กำหนดเป็นขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

การพัฒนาหลักสูตร มีกิจกรรมดำเนินการ 7 ประการคือ

1. วินิจฉัยความต้องการ
2. การกำหนดจุดประสงค์เฉพาะ
3. การเลือกเนื้อหา
4. การจัดลำดับเนื้อหาสาระ
5. การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้
6. การจัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้
7. การกำหนดแนวทางการประเมินผล
8. การประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้
9. การทดลองใช้หลักสูตร
10. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องรักย์เอกลักษณ์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2. หลักสูตรบูรณาการ หมายถึง หลักสูตรที่บูรณาการภายในวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และบูรณาการแบบระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กับ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศโดยมีเนื้อหาดังนี้

- 2.1 วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ ไทย
- 2.2 ภาษาไทย การฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทย
- 2.3 มารยาทไทย มารยาทในการรับประทานอาหาร
- 2.4 รำไทย เต้นกำรำเคียว
- 2.5 การละเล่นของไทย วิธีข้าวสาร ม้าก้านกล้วย ปืนก้านกล้วย
- 2.6 อาหารไทย ข้าวมันส้มตำ ยำตะไคร้
- 2.7 เทศกาลสำคัญของไทย วันลอยกระทง วันสงกรานต์

3. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการจัดทำหลักสูตร โดยการนำหลักสูตรแกนกลางมาปรับ ขยาย และพัฒนาตามรูปแบบของทาบา เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพชุมชนและท้องถิ่นซึ่งมี 7 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นที่ 1 วิจัยความต้องการ
- ขั้นที่ 2 การกำหนดจุดประสงค์เฉพาะ
- ขั้นที่ 3 การเลือกเนื้อหาสาระ
- ขั้นที่ 4 การจัดลำดับเนื้อหาสาระ
- ขั้นที่ 5 การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้
- ขั้นที่ 6 การจัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้
- ขั้นที่ 7 การกำหนดแนวทางประเมินผล

4. หลักสูตรบูรณาการ รักย์เอกลักษณ์ไทย หมายถึง หลักสูตรที่เน้นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ และเห็นคุณค่าของเอกลักษณ์ไทย มีความรักความภาคภูมิใจในความเป็นไทย โดยพัฒนาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย ตามตัวชี้วัด ส 2.1 ป.5/3 เห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคม ส 2.1 ป.5/4 มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ซึ่งพัฒนาโดยใช้การบูรณาการ 8 กลุ่มสาระ จัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของบลูม ว่าด้วยความสามารถของบุคคลเกิดจากการเรียนรู้ ประกอบด้วยพฤติกรรมที่สำคัญแบ่งออกเป็น 3 ด้านได้แก่ ด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ สามารถวัดและตรวจสอบได้ มีการจัดการเรียนการสอนของการเรียนรู้แบบ 4 MAT และแบบร่วมมือ ที่เน้นให้นักเรียนตระหนัก และเห็นคุณค่าของเอกลักษณ์ไทย

5. เอกลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเด่นที่แตกต่างจากลักษณะเด่นของสังคมอื่น วัฒนธรรมอื่น แต่ลักษณะเด่นของชนชาติใด สังคมใด ก็สามารถพัฒนาคลี่คลายไปตามเงื่อนไขแห่งภาวะปัจจัยแต่ละช่วงสถานการณ์ได้

6. เอกลักษณ์ไทย หมายถึง สิ่งที่บ่งบอกความเป็นชาติไทยได้อย่างชัดเจน ได้แก่ ภาษาไทย การแต่งกาย การแสดงความเคารพด้วยการไหว้และกราบ สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี คนตรีไทย กีฬาไทย และการละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ

7. รักย์เอกลักษณ์ไทย หมายถึง การปลูกจิตสำนึกให้ตระหนักถึงคุณค่าของเอกลักษณ์ไทยซึ่งเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ และสั่งสมมานานจนเป็นมรดกมาสู่อนุชนรุ่นหลังและเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมไทย คนไทยทุกคนจึงมีหน้าที่ร่วมกันที่ต้องช่วยกันอนุรักษ์สืบสานเพื่อดำรงไว้ให้เป็นมรดกของชาติสืบไป

8. เจตคติ หมายถึง ความคิดเห็น ความเชื่อ และความรู้สึกรักของบุคคลที่มีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ หรือความโน้มเอียงที่จะแสดงออกต่อสิ่งต่าง ๆ เช่นบุคคล สถานที่ สถานการณ์ เรื่องราวต่าง ๆ ไปในทางใดทางหนึ่งอาจเป็นไปในทางสนับสนุนหรือคัดค้าน คือ ชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

9. เจตคติต่อรักย์เอกลักษณ์ไทย หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลในเรื่องเอกลักษณ์ไทย ซึ่งสั่งสมมาเป็นเวลานาน สะท้อนให้เห็นวิถีความเป็นไทย ซึ่งเป็นมรดกของบรรพบุรุษจนกลายเป็น เอกลักษณ์ของไทย

10. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ และทักษะทางด้านวิชาการ รวมทั้งสมรรถภาพของสมองด้านต่าง ๆ ได้แก่ การคิด การแก้ปัญหาต่าง ๆ ของเด็ก ซึ่งแสดงให้เห็นด้วยคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

11. ทักษะการปฏิบัติงาน หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานและผลงานของนักเรียน
ตามแผนการสอนในหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เรื่องรักษ์เอกลักษณ์ไทย ได้แก่ การวิเคราะห์งาน การวางแผนในการทำงาน การปฏิบัติงาน
การประเมินผลการทำงาน เกณฑ์การประเมิน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ดี พอใช้ ปรับปรุง